Muzejní akademie II

Příloha k tematickému bloku č. 1 Pravěk pro 6. ročník

Téma č. 2 Keltové – Germáni – Slované

1) **Textové podklady k etnikům**

Slované

Doba, kdy na naše území přišli Slované, je zahalena tajemstvím. Písemných pramenů je málo a archeologických nálezů také. Obecně se soudí, že první Slované dorazili na naše území v druhé polovině 6. století a jejich příchod byl spíše vojenskou organizovanou invazí než pokojným usazováním mírumilovného obyvatelstva.[1]

Germáni

O Germánech se dozvídáme z antických písemných pramenů jak od zeměpisce Strabóna či Posidonia, tak od Julia Caesara v „Zápiscích o válce galské“. Ten je považoval za stejné „barbary“ jako Kelty. Jejich název je pravděpodobně zkomoleninou germánského slova Gaizamannoz (muži s oštěpy).[2]

Keltové

Keltská kultura doby laténské (mladší doby železné) s sebou do Čech přinesla nebývalý rozkvět. Keltové byli nejen obávaní válečníci, ale také velkolepí řemeslníci a stavitelé. Typickým zástupcem keltské architektury jsou oppida, většinou vybudovaná na vyvýšených místech, která se stala centry obchodu i správy. Mezi nejznámější a největší oppida patří například Závist nad Zbraslaví, Stradonice u Berouna či Hrazany u Sedlčan.[3]

Frankové

Také Franky, kteří patřili do rodiny germánských kmenů, známe z písemných pramenů antických autorů a později i autorů franských. Význam slova Frank bývá překládán jako smělý či troufalý. Za zakladatele Franské říše je považován Franský král Chlodvík I. (481–511), z jeho následovníků lze jmenovat např. Karla Martela, který porazil Araby v bitvě u Poitiers roku 732, jeho syna Pipina III., řečeného Krátký, který se se souhlasem papeže nechal zvolit franskou

[1] Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Časně slovanské období [online]. [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=%C4%8Casn%C4%9B_slovansk%C3%A9_obdob%C3%AD&oldid=21698410

[2] Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Germáni [online]. [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Germ%C3%A1ni&oldid=22026937

[3] Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Keltové [online]. [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Keltov%C3%A9&oldid=21810522

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

šlechtou králem a založil tím dynastii Karlovců, a také vnuka Karla Martela, Karla Velikého (Carolus Magnus), za jehož vlády se franská říše stala mocným impériem.[4]

Hunové

Hunové byli bojovný kočovný (nomádský) kmen. Jejich vpády z oblasti dnešního Mongolska do Evropy způsobily migraci evropských kmenů, jež známe pod názvem stěhování národů[5]

Ostrogóti

Další z rodiny germánských kmenů nazývaní též Východní Gótové tvořili jednu z hlavních větví východogermánských Gótů (další hlavní větev byli Vizigóti). Svoji říši vybudovali severně od Černého moře během 3. a 4. století n. l. Jednalo se o poměrně rozvinutou společnost s čilými obchodními vazbami na římskou říši. V roce 370 si je podrobili Hunové.[6]

Arabové

Arabové byli (polo)kočovné kmeny žijící v oázách v severní Africe a na Předním východě. Chránili karavany na důležitých obchodních cestách mezi Mezopotámií a Středozemním mořem. Sami ale podnikaly vojenské či loupežné výpravy. Kultura Arabů byla vyspělá, o čemž svědčí kromě architektonických památek také písemné prameny dokazující pokročilé znalosti v lékařství či astronomii.[7]

Venetové (Veneti)

Kmen, který obýval území dnešní severní Itálie (hranici tvořila na jihu řeka Pád, na severu Alpy a na západě jezero Garda). Jejich jméno se dodnes zachovalo v italském pojmenování Benátek (Venezia) a také oblast kolem Benátek nese dosud název Veneto. Původ tohoto etnika je v antických pramenech popisován rozporuplně a jejich původ je umisťován na různá místa od Malé Asie, přes Balkán až k Jaderskému moři.[8]

Správná odpověď: Na území České republiky žili Keltové (pravěk – doba železná), Germáni (pravěk – doba římská) a Slované (raný středověk)

---

[4] Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Frankové [online]. c2022 [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Frankov%C3%A9&oldid=20824444

[5] MIKEŠOVÁ, Veronika et al. Slovníček pojmů. Archeologie na dosah: Edukace a prezentace archeologického kulturního dědictví [online]. 2012 [cit. 2019-10-04]. Dostupné z: https://www.archeologienadosah.cz/o-archeologii/slovnicek-pojmu

[6] Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Ostrogóti [online]. [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Ostrog%C3%B3ti&oldid=21291762

[7] Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Arabové [online]. [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Arabov%C3%A9&oldid=21770960

[8] Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Venetové (Itálie) [online]. [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Venetov%C3%A9_(It%C3%A1lie)&oldid=20427638

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

2) Karty – etnika

Arabové

Frankové

Germáni

Hunové

Keltové

Ostrogóti

Slovani

Venetové

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3) Textové podklady ke Keltům (laténské období – doba železná)

Mladší doba železná je označována jako doba laténská. Své jméno získala podle archeologické lokality La Tène na břehu Neuchâtelského jezera ve Švýcarsku. Laténská kultura se rozšířila po celé Evropě včetně českých zemí a je spojena zejména s prvním známým etnikem – Kelty. V Čechách to byl kmen Bójů, který dal naší zemi název Boiohaemum – Bohemia. Struktura a organizace keltské společnosti byla velice složitá. Základem společnosti byl kmen, jehož členové se dělili na elitu, kam patřili i jezdci (vojenská družina) a druidi (kněží), a prostý svobodný lid. Stejně jako antický svět, se kterým udržovali bohaté obchodní kontakty, využívali Keltové i práce otroků.

S Kelty je spojen rozkvět pravěké společnosti. Díky znalostem technologií z rozvinutého Středomoří zavedli Keltové řadu změn v oblasti zemědělství i hospodářství – k orbě využívají železnou radlici u pluhu a obilí melou na rotačních kamenných mlýnech (žernovech), čímž celý proces výroby mouky nesmírně zefektivňují. Rozvíjí se i těžba surovin (železa, kamene, švartny), hutnictví, kovářství i další řemesla a zdokonaluje se výroba původních železných nástrojů. Nové etnikům umí získat rovněž zlato (zejména rýžováním) a využít jej k ražbě prvních zlatých a stříbrných mincí zvaných duhovky. Rozvíjí se rovněž umělecké řemeslo, jehož typickým prvkem jsou rostlinné motivy (palmety, listy jmelí, esíčka), zoomorfní motivy (skutečná – kanec, jelen, kůň, pták – i fantaskní zvířata, zvláště jejich hlavy) a motivy antropomorfní (lidské tváře a masky). Nejznámější a také nejkrásnější ukázkou vysokého estetického cítění Keltů je opuková hlava Kelta z Mšeckých Žehrovic). Nezaměnitelné jsou i barevné keltské korále, skleněné či švartnové[9] náramky a tuhovaná keramika vyráběná na rychle rotujícím hrnčířském kruhu (další z vynálezů Keltů).

Vysokou úroveň tohoto etnika dokazují rovněž opevněná sídla, pro která se vžil termín oppidum. Jejich velikost byla různá, od poměrně malých až po několikaset hektarové mohutné stavby. Svým charakterem připomínala města. Byla důležitými výrobními a obchodními středisky a měla i funkci správní a vojenskou.[10]

---

[9] Švartna (sapropelit) je druhohorní usazenina, která vznikla z organického bahna. Je hořlavá, ale má malou výhřevnost. Keltové ji využívali na výrobu náramků a další šperků.

[10] METLIČKA, Milan. Pravěk a raný středověk jihozápadních Čech: katalog expozice Pohledy do minulosti Plzeňského kraje: archeologie od počátku do 10. století. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 2015. ISBN 978-80-7247-123-2.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

4) **Text o Keltech – doplň chybějící slova**

Keltové, Římany zvaní Galové, byli odvážný a nespoutaný národ, byli stateční a hrdí a ***milovali bitvy, boje a zápasy****, stejně jako bohatýrské hostiny, lesk, okázalost, písně a pohádky a jejich dlouhá vyprávění.*

Uctívali prameny a byliny s léčivou mocí, posvátné háje a ohromné balvany zvané ***menhiry****. Kněží neboli_____byli zvláštní společenskou vrstvou. Vykonávali náboženské obřady a rozhodovali soudní spory. Jejich posvátným stromem byl* ***_____****, na který zavěšovali* ***amulety****, které měli často podobu* ***_V_Ř__.*** *Na posvátných místech budovali svatyně, kouzelnou moc pro ně mělo i např. jmelí.*

Keltové byli vynikající řemeslníci a umělečtí_____, kteří byli schopni vyrobit železné i bronzové nářadí jako jsou lopaty, krumpáče, kladiva, srpy, pilníky a také válečné zbraně. Umělečtí řemeslníci tvořili zase zlaté i bronzové šperky, náhrdelníky, _____a jehlice.

Hrnčíři znali ***hrnčířský _____*** *a také* ***rotační _____na obilí*** *zvaný* ***žernov****.*

Původní sídla Keltů se nalézala od dnešní východní Francie po západní Čechy. Odtud Keltové pronikali v důsledku přelidnění do dalších částí Evropy. Protože Čechy asi ve 4 stol. př. Kr. osídlil kmen Bójů, byly nazvány Boiohaemum. Z tohoto pojmenování pak později vznikl název Bohemia.

Keltové zavedli také řadu svátků, které slavíme dodnes, aniž si to mnohdy uvědomujeme. Např. svátku Samhain u nás dnes říkáme Dušičky nebo _____. Svoje mrtvé pohřbívali do ***_____****. Kromě duchovního života si také rádi užívali světské radosti, vyráběli hudební nástroje a hráli různé hry, které známe dosud, např.* ***_OS__Y.***

*Keltský krejčí uměl zhotovit_____****,*** *což byla módní novinka, kterou užíváme dodnes. Keltové byli také vynikající stavitelé, kteří na vrcholech kopců budovali svá sídla zvaná*********_____chráněná ze všech stran řekou či potokem a opevněním. Klíčovým mocenským a duchovním centrem u nás a v celé střední Evropě bylo mohutné hradiště Závist u Zbraslavi. Tato sídla měla i vlastní měnu.* ***Mince*** *se razily ze _____ , které si sami těžili, a říkalo se jim* ***duhovky****.*

** Nápověda: seřaď písmena do správného pořadí: P O P D I A*

Chybějící slova: druidi, dub, zvířat, kováři, spony, kruh, mlýn, Halloween, země, kostky, kalhoty, oppida, zlato

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Hlava Kelta (druida) z Mšeckých Žehrovic

Hlava Kelta často interpretovaná jako hlava druida ze 3. století př. n. l. byla nalezena v Mšeckých Žehrovicích (okr. Rakovník, Středočeský kraj). Jde o unikátní nález a jedinečnou ukázku laténského umění. Hlava je vysoká asi 25 cm, má malé blízko sebe posazené oči, nakroucené kníry a složitý účes. Zdá se, že temeno hlavy bylo vyholené a na zátylku je patrný drobný copánek. Krk je ozdoben nákrčníkem typickým pro tuto kulturu zvaným torques. Celkové vzezření svědčí o příslušnosti muže k vyšší vrstvě společnosti.[11]

Zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Stone_sculpture_of_celtic_hero.jpg [online]. [cit. 4.10.2019]. Dostupný na WWW: Zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Stone_sculpture_of_celtic_hero.jpg

[11] Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Kamenná hlava z Mšeckých Žehrovic [online]. [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Kamenn%C3%A1_hlava_z_M%C5%A1eck%C3%BDch_%C5%BDehrovic&oldid=21742895

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Repliky

- Švartnový náramek
- Žluté korálky s očky
- Grafitová keramika
- Laténská spona
- Torques (nákrčník)
- Zámek a klíč

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

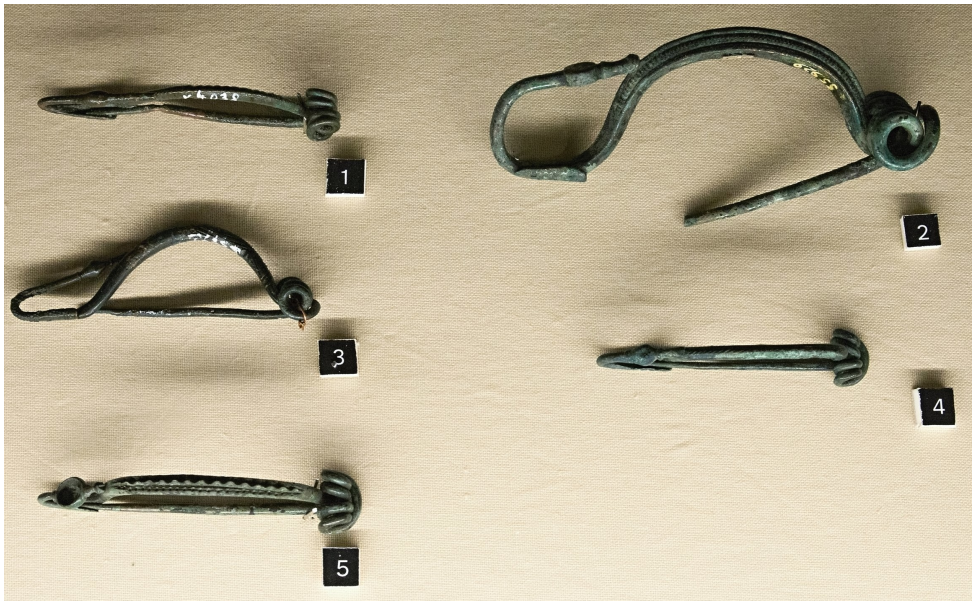

Licence CC-BY-SA 4.0 - https://commons.wikimedia.org/wiki/User:Zde - fysis.cz

Licence CC-BY-SA 4.0 - https://commons.wikimedia.org/wiki/User:Zde - fysis.cz

Licence CC-BY-SA 4.0 - https://commons.wikimedia.org/wiki/User:Zde - fysis.cz

Pokud není uvedeno jinak, pořídil fotografie artefaktů/replik ze sbírek ZČU v Plzni a ZČM v Plzni Tomáš Liška.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY